

BASIN BÜLTENİ

AMBARGO

Bu Raporun içeriğinin kısmen veya tamamen basılması, yayınlanması ve elektronik ortamda dağıtılması 18 Eylül 2001 saat 17.00 GMT'den önce yapılmayacaktır.

TAD/INF/PR23
18 Eylül 2001

DOGRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN DAĞILIMI VE İLGİLİ TESVİK POLİTİKALARINDA YENİ DÖNEM

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) tarafından bugün yayınlanan “Dünya Yatırım Raporu 2001”¹; Doğrudan Yabancı Yatırım (FDI²- Foreign Direct Investment) hareketlerinin coğrafi dağılımının tespiti çalışmaları sonucunda, geçmiş yıllara kıyasla giderek daha çok ülkeye (FDI) ulaşmakta olduğunu açıklamaktadır. Yılda ortalama olarak 1 milyar doların üstünde yatırım alan ülkelerin sayısı 1980’lerin ortasında 17 iken (bu ülkelerin 6’si gelişmekte olan ülkelerdi), bu sayı 90’lı yılların sonunda 51’e yükselmiştir (bunların 23 tanesi gelişmekte olan ülkedir). Yatırımcı ülkeler değerlendirmeye alındığında ise; 80’li yılların ortalarındaki 13 ülkeye (sadece bir tanesi gelişmekte olan ülkeler kategorisindedir) nazaran, 1990 yılı sonunda 33 ülke (bunlardan 11’i gelişmekte olan ülke statüsündedir) 1 milyar doların üzerinde yatırım gerçekleştirmiştir.

Ancak yaygınlaşma eğilimine karşın FDI’nin dağılımı düzenli değildir. Dünyanın en çok yabancı yatırım alan 30 ülkesi, FDI toplamının % 95’ini ve hisse senetlerinin % 90’ini çekmektedir. En çok yatırım yapan ilk 30 ülke – genelde sanayileşmiş ekonomiler – ise FDI çıkış hareketinin ve hisse senetlerinin % 99’unu oluşturmaktadır.

Kısmen FDI’nin değişim gösteren endüstriyel yapısına karşılık olarak, uluslararası üretimin bölgesel özellikleri de ülkelere ve endüstrilere bağlı olarak farklılık sergilemekte ve zaman içerisinde değişmektedir. Son 10 yılda, uluslararası alanda hizmet sektörü daha fazla önem kazanmıştır. Müsteriye olan yakınlığın önemli olduğu pek çok hizmet endüstrisinde ve bazı üretim endüstrilerinde, FDI göreceli olarak daha geniş bir yayılma eğilimi göstermektedir. Endüstride kullanılan teknoloji seviyesi yükseldikçe yoğunlaşma seviyesi de o oranda yükselmektedir. Bu kapsamda, haritalama çalışmaları FDI’nin en çok biyoteknolojide yoğunlaştığını (bakınız harita 1), yarı-iletkenler, televizyon ve radyo alıcıları, otomobillerin ikinci sırada geldiğini (bakınız harita 2) göstermektedir. Yiyecek ve içecek endüstrileri (bakınız harita 3) nispeten daha esit hacimli bir dağılım sergilemektedir.

Fonksiyonel seviyede, tasarım, ARGE ve finansman yönetimi gibi kritik kurumsal fonksiyonlar bile günümüzde maliyet , verimlilik ve esneklik optimizasyonu amacıyla, giderek artan bir hızla uluslararası özellikler kazanmaktadır. Endüstrilesmenin zayıf olduğu bölgelere montaj ve paketleme gibi nispeten basit görevler verilirken, daha fazla yetkin işgücü ve teknoloji yoğun fonksiyonlar endüstriyel olarak gelişmiş bölgelere aktarılmıştır.

Rapor, uluslararası şirketlerin (TNCs-Transnational Corporations)³ yaygınlaşmalarının ve hareketlilik kazanmalarının yerel koşulların önem kazanmasına neden olduğuna işaret etmektedir. Hareketli FDI ancak uygun ve verimli şartların olduğu yerlerde kalıyor. Yer seçimi, ev sahibi ülkelerin teknolojiyi verimli ve esnek bir biçimde kullanabilecek, birbirini tamamlayan yetkin işgücü, bölgesel altyapı, tedarikçiler ve kurumları sağlaması koşullarına bağlı olmaktadır. Sanayi bölgeleri, özellikle de teknoloji-yoğun faaliyetleri ile ülke ekonomilerinde giderek artan bir rol oynamaktadır. TNC, yeni rekabet unsurları yaratabilme arayışlarında, global ortamda teknoloji ve yetkin işgücü gibi “yaratılmış değer”leri aramaktadır. Silicon Valley, California; Silicon Fen, Cambridge; Wireless Valley, Stockholm veya Pekin’in banliyölerinden Thong Guancum gibi yaratıcı faaliyetlerin yoğunlaştığı bölgeler, (yüksek değerli) FDI çekme konusunda belirgin avantajlara sahiptir.

FDI çekebilmek için sanayi bölgelerini kullanmak ve güçlendirmek, yatırım teşvik politikalarının birinci ve ikinci aşamalarının ötesinde yeni yaklaşımlar gerektirmektedir. İlk aşamada ülkeler FDI mevzuatlarını liberalize etmekte ve piyasa dostu politikaları benimsemektedir. İkinci aşamada hükümetler ileri bir adım daha atarak ülke şartlarını ortaya koymakta ve aktif olarak FDI arayışına geçmektedir. Bu yaklaşım, ulusal yatırım teşvik ajanslarının kurulmasını yol açar.

Üçüncü yatırım teşvik aşaması, ülkenin gelişme öncelikleri doğrultusunda yabancı yatırımcıları firma ve endüstri bazında belirleyerek, ihtiyaç duyacakları sanayi bölgesi ve uygulama gibi belirli bölgesel ihtiyaçlarının sağlanmasını amaçlar. Bu tür bir yatırım teşvik sisteminin kritik unsuru, spesifik faaliyetlerdeki potansiyel yatırımcılara ihtiyaç duyabilecekleri bölgeleri geliştirmek ve pazarlamaktır. Ancak, böylesine hedefe yönelik bir yaklaşım, özellikle de bölge “markaları” oluşturmak zordur, uzun zaman gerektirir ve hayli karmaşık kurumsal becerileri gerektirir. Her şeye karşın, üçüncü aşama teşvik yaklaşımı sayıları hızla çoğalan bölgesel (halen bu konuda en az 240 şirket çalışmaktadır) ve hatta belediyelere bağlı yatırım ajanslarıyla uygulamada yaygınlaşmaktadır.

¹ The World Investment Report 2001: Satis No: E.01.11.D.12 ISBN 92-1-112523-5) Birleşmiş Milletler Yayınları Satis Bürosundan 49\$’a temin edilebilir, gelişmekte olan ülkeler için fiyat 19\$’ dir. Adres :United Nations Publications, Sales Section, Palais des Nations, CH-1211 Geneva 10, Switzerland, Fax : + 41 22 917 0027, E-mail unpubli@un.org, Web <http://www.un.org/publications> veya United Nations Publications, Two UN Plaza, Room DC2-853, Dept. PRES, New York, NY 10017, USA, Tel + 1 212 963 83 02 veya + 1 800 253 96 46, Fax + 1 212 963 34 89, E-mail publications@un.org

² “Foreign Direct Investment - Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları” bir ülkede yerleşik bir kuruluşun yönetim kontrolünün, başka bir ülkede yerleşik olan bir kuruluş tarafından yürütüldüğü bir yatırım modelidir. FDI, yabancı bir kuruluştaki uzun vadeli menfaatler dolayısıyla sürekli hale gelen bir ilişkiyi kapsar.

³ “Transnational Corporations – Uluslararası Şirketler” ana kuruluşlar ve onların şirketler, ana şirket ile yabancı katılımcılarının oluşturduğu kuruluşları tarif eder. Ana şirket; kurulmuş olduğu ülke haricindeki ülke veya ülkelerdeki kuruluşların varlıklarını kontrol eden ve kontrol ettiği bu varlıkların en az % 10 hissesine sahip olan şirketleri tanımlar.